

אזרחות בעידן של תמורות ושינויים / ד"ר דורון נבות

סמסטר ב – שנת הלימודים תשפ"א

שם המרצה: ד"ר דורון נבות doronavot@013.net

שעות קבלה: ימי חמישי בשעה 1500 או אחרי השיעור

תיאור הקורס:

אזרחות היא רעיון ואידיאל מרכזי בחיי הדמוקרטיה, שמאחוריו תופעה מגוונת ומורכבת. היא כוללת היבטים אוניברסאליים כמו זכויות אדם, אך מעבר לכך זכויות פוליטיות, חברתיות וכלכליות. מטרת הקורס לברר את משמעות הרעיון והאופן בו הוא בא לידי ביטוי הלכה למעשה לאורך ההיסטוריה, בדגש על מימוש בעשורים האחרונים בעולם המערבי. ההתמקדות בקורס תהיה אזרחות במודל הדמוקרטיה הליברלית, בעיקר בתצורתה המאוחרת והנוכחית, תוך התמודדות עם השאלה מה מעמדו של האזרח בעידן של סגנון פופוליסטי הולך וגובר, הופעתם בקדמת הבמה העולמית של משטרים אוטוריטאריים כמו זה הסיני, והתמודדות עם מצבי משבר כמו מגפת הקורונה? הקורס יעסוק במידה רבה גם בסוגיות אקטואליות, בהן, מחאה והפגנה, ביטחון אישי, סולידריות, אמון חברתי, כינון מצב חירום ומצבי קיצון נוספים והשפעתם על האזרחות ועתידה, והקשר בין תקשורת מסורתית, פלטפורמות דיגיטליות לבין אזרחות אפקטיבית. לצד זאת הקורס בוחן סוגיות המייחדות את המקרה הישראלי, בהן, האזרחות של הערבים בישראל, מעמד הדת והשפעתה על זכויות אזרחיות והזיקות בין שלטון החוק לבין אזרחות.

דרישות השתתפות ודרישות סיום (קבלת ציון עובר):

* השתתפות בשיעורים; השתתפות מושכלת בדיונים ע"ב חומר הקריאה – מזכה בציון.

* קריאת הפריטים המופיעים ברשימת הקריאה לפני השיעור ולאחר מכן לפני הבחינה.

* קריאת עיתון על בסיס יומי (באינטרנט או מהדורה מודפסת) – מומלצת.

כל חומר הקריאה הינו חובה – יש להשתמש לפחות במחציתו בעבודת הגמר.

מבנה הציון הסופי:

10% השתתפות בשיעורים

90% מבחן אמריקאי

נושא ראשון: המונח והמושג אזרחות, הדמוקרטיה בהיסטוריה, הרעיון הדמוקרטי והתיאוריה הדמוקרטית
נכיר את רעיון האזרחות בתפיסה העתיקה והמודרנית, ואת שורשי המילה לעומת המושג דמוקרטיה, נבחן את הקשר בין המלה דמוקרטיה, המושג דמוקרטיה ושיטת המשטר שהייתה באתונה הקדומה – שנחשבת ערש הדמוקרטיה.
חובת קריאה:
אין

נושא שני: שיח אזרחות רפובליקני לעומת שיח אזרחות ליברלי

חובת קריאה:

פלד, יואב וגרשון שפיר. 2005. *מיהו ישראלי?* תל אביב: הוצאת אוניברסיטת תל אביב, מבוא ופרק ראשון.

נושא שלישי: אזרחות, ליברליזם ודמוקרטיה

חובת קריאה:

שקד, מיכל. 2019. "שלטון או חוק?": אלפיים ועוד, גיליון 2: 9-39.

קריאה מומלצת:

Green, Jeffrey Edward. 2015. "On the Co-originality of Liberalism and Democracy: Rationalist vs. Paradoxicalist Perspectives." *Law, Culture & the Humanities* 11(2): 198-217.

נושא רביעי: ליברליזם, רפובליקניזם ורעיון הממלכתיות בישראל: עבר, הווה עתיד

חובת קריאה:

שטרן, ידידיה. 2020. ממלכתיות בעת הזאת. המכון הישראלי לדמוקרטיה.

נושא חמישי: עליית הפופוליזם והשפעתה על מושג האזרחות

חובת קריאה:

Mudde, C., Kaltwasser, C. R. (2018) Studying Populism in Comparative Perspective: Reflections on the Contemporary and Future Research Agenda. *Comparative political studies*, 51(13), 1667-1693.

נושא שישי: אזרחות במצב חירום

חובת קריאה:

שגיב, אסף. 2007. "מצב החירום ומצב החירות." *תכלת* 27: 41-79.

נושא שביעי: אזרחות, בחירות ודמוקרטיה בישראל ובעולם

חובת קריאה:

גוטוויין, דני. 2020. "ההיגיון המעמדי של המהפך הארוך, 1973-1977." *עיונים בתקומת ישראל* 11: 21-57.

נושא שמיני: דת ואזרחות בישראל ובעולם

חובת קריאה:

אטינגר, יאיר. 2019. *פרומים*. חבל מודיעין: דביר, פרק 1.

נושא תשיעי: הניסיון לכונן שיח אזרחות חדש בישראל

חובת קריאה:

סמוחה, סמי. 2018. "ישראליות משותפת ומתוחמת." *אלפיים ועוד, גיליון 1: 62-89*.

קריאה מומלצת:

גרינברג, לב. 1999. "למה לא "המשכנו בדרכו"? על שלום, דמוקרטיה, רצח פוליטי וסדר-יום פוסט-סכסוכי." *אצל: לב גרינברג (עורך), זיכרון במחלוקת: מיתוס לאומיות ודמוקרטיה*. באר שבע: מכון המחקר חברתי, עמ' 123-150.

נושא עשירי: אזרחות ומחאה בישראל

רם, אורי ודני פילק (2014). "ה-14 ביולי של לפני ליף: עלייתה ונפילתה של המחאה החברתית." *תיאוריה וביקורת* 41: 17-43.

נושא אחד-עשר: מעמד האזרחים הערבים בישראל

חובת קריאה:

חיידר, עזיז. 2019. "צמיחתו וגיבושו של מעמד הביניים הערבי בישראל." *מנבר-במה*.

<http://forum.vanleer.org.il>

קריאה מומלצת:

בשארה, עזמי. 1993. "שאלת המיעוט הפלסטיני בישראל." *תיאוריה וביקורת* גיליון מס. 3: עמ' 21.

נושא שנים-עשר: אזרחות בישראל ובעולם לאן

חובת קריאה:

יפורסם